

Bet. o. lovf. vedr. folkeskolen m.m.

Til lovforslag nr. L 215 og L 216. Betænkning afgivet af Uddannelsesudvalget den 9. maj 1989

Betænkning

over

I. Forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen

(Forenkling af styrelsesregler m.v.)

II. Forslag til lov om ændring af lov om styrelsen af kommunernes skolevæsen og af virksomhed efter lov om fritidsundervisning m.v.

(Ophævelse af reglerne om styrelse af kommunernes folkeskoler)

Udvalget har behandlet lovforslagene i en række møder og har herunder stillet spørgsmål til undervisnings- og forskningsministeren, som denne har besvaret skriftligt.

Udvalget har endvidere modtaget mundtlige og/eller skriftlige henvendelser fra:

Ahlberg, Tom, skoleborgmester i København,

Børne- og Ungdomspædagogernes Landsforbund,

Danmarks Lærerforening,

Danmarks Skolelederforening,

Dansborgskolen, Hvidovre,

Dansk Folkeoplysnings Samråd,

Direktoratet for Københavns Kommunale Skolevæsen,

Foreningen »Far«,

Foreningen Far & Mor, til støtte for børn og forældre,

Københavns Kommune,

Københavns Lærerforening,

Lauterbach, Jørgen, civ.ing., Lejre,

Lærerne ved Frydenhøjsskolen i Hvidovre,

Nørgaard, Torsten, cand.jur., Virum, og

Skole og Samfund.

Der er af undervisnings- og forskningsministeren og af nogle mindretal stillet ændringsforslag, hvorom henvises til de ledsagende bemærkninger.

Herefter indstiller et *flertal* (Socialdemokratiets, Det Konservative Folkepartis, Venstres, Det Radikale Venstres og Kristeligt Folkepartis medlemmer af udvalget) lovforslagene til *vedtagelse* med de af undervisnings- og forskningsministeren stillede ændringsforslag.

Det er efter flertallets opfattelse væsentligt, at flest mulige forældre deltager i valget af forældrerepræsentanter til skolebestyrelsen. Flertallet ønsker, at der fastsættes en fælles valgdato gældende for hele landet.

Ifølge de gældende regler indledes valgene med et orienterende møde for alle skolens forældre. Som optakt til dette møde anbefales det, at klasseforældrerepræsentanterne tager initiativ til, at der i de enkelte klasser afholdes møder, hvor der orienteres om det kommende valg og om vigtigheden af at deltage i valgbehandlingen.

Det er vigtigt, at forældrene sørger for, at den

-LF8

skolepolitiske debat eksisterer på skolen både op til valgene og i de mellemliggende perioder.

Forligspartierne (Socialdemokratiet, Det Konservative Folkeparti, Venstre og Det Radikale Venstre) har i enighed behandlet og aftalt nedenstående i forbindelse med ministerens fastsættelse af regler om valg af medlemmer til skolebestyrelsen:

»De regler om valg af forældrerepræsentanter, som ministeren fastsætter i henhold til § 39 d, skal optages i vedtægten for styrelsen af kommunens skolevæsen. Det fremgår af bemærkningerne til § 39 d, stk. 1, at der ikke er tilsigtet nogen ændring med hensyn til, hvem der er valgbare, og hvem der er stemmeberettigede i forhold til de i dag gældende regler.

De valgeregler, der i dag gælder for valg til skolenævn, er temmelig komplicerede, men da de er kendte og indarbejdede i kommunerne, og da de i øvrigt er i overensstemmelse med principperne i lov om kommunale valg, bør de opretholdes med færrest mulige ændringer.

Der bør dog gives mulighed for, at forældre, som er bortrejst på valgdagen, kan afgive brevstemme inden for de sidste f.eks. 14 dage før valgdatoen ved henvendelse til skolelederen. Skolelederen opbevarer de afgivne brevstemmer indtil valgdatoen.

Med hensyn til forældrerepræsentation for specialklasserækker foreslås følgende model. Specialklasserækkens forældre opstiller mindst en kandidatliste, der omfatter minimum 2 kandidater (da der også skal være en suppleant). Den forælder, der opnår flest stemmer, bliver medlem af skolebestyrelsen (ved stemmelighed lodtrækning), også selv om der måtte være 7 eller flere af de almindelige klassers forældre, der får flere stemmer, end den specialklasseforælder, der får flest stemmer. Det skal i alle tilfælde sikres, at bestyrelsen tiltrædes af mindst én repræsentant for specialklasserækken.«

I den vejledende styrelsesvedtægt, som undervisnings- og forskningsministeren vil udarbejde, vil følgende anbefalinger vedrørende valg af medarbejderrepræsentanter blive medtaget:

»at skolelederen indkalder samtlige medarbejdere, der gør tjeneste ved den pågældende skole, til en fælles valghandling,

at medarbejdernes stemmer fastsættes til 1 stemme pro persona (subsidiært at kun medarbejdere med et ansættelsesomfang på mere end $\frac{1}{3}$ af fuld tid tillægges stemmeret),

at alle medarbejdere kan stemme på alle kandidater.«

Det er flertallets opfattelse, at der ved førstkommande lejlighed bør skabes mulighed for åremålsansættelse af skoleledere.

Vedrørende ankemulighederne i det under I anførte lovforslag (L 215) har ministeren tilkendegivet, at konkrete afgørelser, dvs. afgørelser vedrørende eleverne, som træffes af skolelederen, kan indklages for kommunalbestyrelsen som ankeinstans.

Skolebestyrelsens beslutninger kan ikke indkaldes for anden myndighed.

Skolelederen står som garant for, at der ikke udføres ulovlige beslutninger på skolen, og vil i givet fald være forpligtet til at undlade at udføre en sådan beslutning og om nødvendigt sætte sin egen lovlige beslutning i stedet. Herudover hører spørgsmålet om skolebestyrelsens eventuelle ulovlige beslutninger under kommunalbestyrelsens tilsyn på den måde, at kommunalbestyrelsen kan udstede eller justere retningslinjer for skolebestyrelsens virksomhed.

Forligspartierne har i enighed behandlet og aftalt nedenstående vejledende retningslinjer for det pædagogiske råd.

Sammensætning:

Til at rådgive skolens leder nedsættes et pædagogisk råd. Det pædagogiske råd består af alle medarbejdere, der varetager undervisningsopgaver og andre pædagogiske opgaver på skolen. Skolens leder er medlem af rådet. Alle medlemmer har pligt til at deltage i rådets møder.

Rådet skal udtale sig om alle spørgsmål, der forelægges det af skolebestyrelsen eller af skolens leder. Rådet kan af egen drift udtale sig om pædagogiske forhold af betydning for skolen.

Rådets udtalelser fremsendes gennem skolens leder.

Mødeleder:

Kommunalbestyrelsen beslutter, om skolens leder skal lede rådets møder, eller om rådet selv skal vælge sin mødeleder. Hvis kommunalbestyrelsen beslutter, at rådet skal vælge sin mødeleder, bør kommunalbestyrelsen samtidig beslutte, om valget skal gælde for en bestemt periode, eller om det skal overlades til rådet selv at afgøre valgperiodens længde.

Til at varetage en valgt mødeleders funktioner ved dennes forfald kan der vælges en suppleant. (I tilfælde af forfald varetages skolelederens funktion som mødeleder af viceskoleinspektøren eller en udpeget stedfortrædende leder).

Mødeafholdelse:

Det pædagogiske råd holder møde, når det ønskes af skolens leder. Mødelederen eller en fjerdedel af rådets medlemmer kan dog altid forlange rådet indkaldt til møde med angivelse af punkter til dagsordenen.

Rådets møder afholdes som regel uden for undervisningstiden.

Mødelederen fastsætter tid og sted for møderne, indkalder medlemmerne samt fastsætter dagsordenen.

Protokol:

Mødelederen, eventuelt en valgt sekretær, fører under møderne rådets protokol. Mindretal kan forlange sine opfattelser tilføjet protokollen i kort form og medsendt rådets udtalelser.

Rådets protokol oplæses ved mødets afslutning og underskrives af mødelederen.

Forretningsorden:

Det pædagogiske råd fastsætter i øvrigt selv sin forretningsorden.

Et mindretal inden for flertallet (Socialdemokratiets medlemmer af udvalget) udtaler:

Folkeskolens placering i samfundet skifter

karakter i disse år, ligesom familie- og arbejdsmønstre har været under kraftige forandringer.

Folkeskolen er for det første på vej ud af sin traditionelle placering, både pædagogisk og strukturelt, hvilket er en udvikling, som både er ønsket og understøttet, også af Socialdemokratiet.

Folkeskolen er for det andet en del af skiftet i den offentlige sektor. Nye opgaver og nye strategier, større kvalitetskrav til service og opgaveløsning er folkeskolen en aktiv partner i.

Den tid, hvor folkeskolen kunne løse sin opgave alene gennem ren lærerstyret undervisning, er uigenkaldeligt forbi. I mere end 20 år har der været en markant bevægelse i retning af at udvide grænserne for folkeskolens virksomhed for at give en bred og grundlæggende uddannelse og kulturindføring til alle elever i skolen for hele folket.

Nye medarbejdergrupper er blevet tilknyttet skolen, og et tættere samarbejde skal udvikles med social-, kultur- og sundhedsforvaltningen i årene fremover.

Nye samarbejdsrelationer, som alle sammen vil betyde en øget forbindelse til omverdenen. De vil medvirke til at skabe en helt anden arbejdsituation i folkeskolen i takt med, at skolens ansvarsområde bliver udvidet, så skolen fremstår som både lære- og værestedet for lokalsamfundets borgere i alle aldre og for hele folket.

Folkeskolen skal som del af servicetilbuddet i fremtiden også være præget af fleksibilitet, decentralisering af ansvar og kompetence, ledelses- og medarbejderudvikling. Med lovforslaget (L 215) stilles nye krav til leder- og personalepolitikken. Til nye lederegenskaber hører egen kvalificering og personlig udvikling og evne til demokratisk medspil, politisk flair, visioner og forståelse for omstilling og fornyelse.

Dette er af stor betydning for folkeskolens hele evne til at holde sig på »omdrejningshøjde« med en familie og et samfund under konstant forandring.

Denne demokratiseringsbølge har ført til, at Socialdemokratiet har argumenteret for, at medarbejderne på skolen som arbejdsplads skal have stemmeret, og at det åbne lærerråd,

som nu bliver det pædagogiske råd, selv vælger sin formand eller mødeleder.

Med det indgåede forlig sikrer Socialdemokratiet disse muligheder. Med dette lovforslag er der efter Socialdemokratiets opfattelse ydet et vigtigt bidrag på vejen til »Fremtidens Skole«.

Et mindretal (Socialistisk Folkepartis medlemmer af udvalget) er enig i de intentioner, der ligger i det under I anførte lovforslag (L 215) om at give den enkelte skole større selvforvaltning. SF fremsatte i januar 1988 forslag til folketingsbeslutning om selvforvaltning og demokrati i folkeskolen. Selvforvaltning indebærer, at så mange beslutninger og afgørelser som muligt træffes i fællesskab af ansatte og brugere på de enkelte skoler. Det skal ske på baggrund af en politisk fastlagt økonomisk ramme. Men det siger sig selv, at der er grænser for selvforvaltning bl.a. af hensyn til retssikkerhed og solidaritet. Sådanne grænser skal fastlægges centralt. SF mener, at L 215 på mange måder afstikker rigtige retningslinjer for selvforvaltning for den enkelte skole. De grænser for selvforvaltning, som SF mener skal være til stede, skal ikke fastlægges i denne lov, men er tidligere blevet fastlagt. SF var således imod, da et flertal i Folketinget (alle partier med undtagelse af SF) ændrede grænserne for, hvor mange elever der må være i klasserne, og i hvilket omfang der må ske samlæsning.

SF's modstand mod dette lovforslag skyldes, at det begrænser medarbejderindflydelsen. SF synes, at det er fint, at forældre i højere grad inddrages i beslutningsprocessen omkring skolerne. Men SF er imod, at det skal gå ud over lærernes indflydelse. Ligeledes finder SF, at elevindflydelsen er alt for utilstrækkelig. Endelig finder SF, at lederens indflydelse bliver alt for stor i forhold til medarbejdernes indflydelse. Styrkelse af lederens indflydelse kan let medføre, at den øgede forældreindflydelse alligevel ikke vil vise sig i praksis. Det er i denne forbindelse påfaldende, at det i lovforslaget fremhæves, at skolelederen har retten til at lede og fordele arbejdet. Det er hidtil aldrig blevet slået fast i anden lovgivning, at det er lederens

ret, uanset at det har været sådan i praksis. Dette kan kun opfattes som en præcisering af, at skolelederen skal have betydelig større indflydelse end medarbejderne i forhold til, hvad der gælder i dag.

På denne baggrund har SF stillet en række ændringsforslag, der giver de ansatte og eleverne betydelig større indflydelse. Efter SF's opfattelse skal både forældre, ansatte og elever have stemmeret i skolebestyrelserne. Dette vil give en mere ligelig indflydelse, men også en mere ligelig ansvarsfordeling. Efter SF's opfattelse er det vigtigt, at alle grupper på skolerne tildeles indflydelse og dermed også ansvar. Det er også SF's opfattelse, at det nuværende system med lærerråd fungerer udmærket, og at der derfor ikke er grund til afgørende ændringer heri. I det omfang der i dag er regler, som medfører administrativt besvær eller lignende, skal de selvfølgelig ændres. Men i det omfang lærerrådene bidrager til at give beslutningstagerne den bedste mulighed for at træffe beslutningerne, er der ikke grund til at foretage ændringer. Endelig er det for SF en selvfølge, at et lærerråd eller et pædagogisk råd selv konstituerer sig med formand m.v.

SF kan godt acceptere, at de nuværende skolekommissioner afskaffes. Derimod mener SF, at det er vigtigt, at der i alle kommuner nedsættes fælles rådgivende organer, som kan være med til at tilrettelægge den fælles skolepolitik. Dette er ikke mindst vigtigt i de større kommuner, hvor skolekommissionerne har haft en samlende funktion for kommunens skolepolitik.

På denne baggrund indstiller SF det under I anførte lovforslag (L 215) til *vedtagelse* med de af mindretallet stillede ændringsforslag. Hvis de af mindretallet stillede ændringsforslag bliver vedtaget, indstiller SF det under II anførte lovforslag (L 216) til *vedtagelse* med det stillede ændringsforslag. I modsat fald vil SF unnlade at stemme i forbindelse med det under II anførte lovforslag.

Et *andet mindretal* (Fremskridtspartiets medlem af udvalget) indstiller lovforslagene til *vedtagelse* med de af undervisnings- og forsk-

ningsministeren stillede ændringsforslag. Dette betyder dog ikke, at Fremskridtspartiet er udelte beejstret, men alene, at lovforslagene indbærer, at styrelsesreglerne for folkeskolen tilnærmer sig de styrelsesregler, som Fremskridtspartiet finder rigtigst.

Et tredje mindretal (Centrum-Demokraternes medlem af udvalget) indstiller det under I anførte lovforslag (L 215) til *forkastelse* ved 3. behandling, men vil dog stemme for det af mindretallet stillede ændringsforslag. Mindretallet vil undlade at stemme for det under II anførte lovforslag (L 216), såfremt det under I anførte lovforslag vedtages.

Ændringsforslag

til

I. Forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen

(Forenkling af styrelsesregler m.v.)

Til § 1

Af et *mindretal* (CD):

1) Nr. 1 affattes således:

»1. § 4, stk. 5, affattes således:

»Stk. 5. Undervisnings- og forskningsministeren fastsætter regler om formålet med undervisningen i de enkelte fag eller faggrupper og udsender læseplaner. Undervisnings- og forskningsministeren kan udsende eksempler på timeplaner.«

Af *undervisnings- og forskningsministeren*, tiltrådt af et *flertal* (udvalget med undtagelse af CD):

2) Det under nr. 20 benævnte »Kapitel 5« ændres til: »Kapitel 5 a«.

Af et *mindretal* (SF):

3) I den under nr. 20 foreslåede § 39 b udgår stk. 1, nr. 1-5, og i stedet indsættes:

»1) Antallet af bestyrelsesmedlemmer.

2) Antallet af repræsentanter for særlige forældregrupper.

3) Fremgangsmåden ved valg af repræsentanter til skolebestyrelsen.

4) Sammensætning af fælles rådgivende organ for kommunens skolevæsen jf. § 39 g, stk. 3.«

Af *undervisnings- og forskningsministeren*, tiltrådt af et *flertal* (udvalget med undtagelse af SF og CD):

4) I den under nr. 20 foreslåede § 39 b affattes stk. 1, nr. 1, således:

»1) Antallet af forældrerepræsentanter i skolebestyrelsen.«

Af et *mindretal* (SF):

5) Den under nr. 20 foreslåede § 39 c affattes således:

»§ 39 c. Ved hver selvstændig skole oprettes en skolebestyrelse, der består af en ligelig repræsentation af:

1) Forældre valgt af og blandt personer, der har forældremyndigheden over børn, der er indskrevet i skolen,

2) lærere og øvrige medarbejdere valgt af og blandt skolens medarbejdere,

3) elever valgt af elevrådet.

Stk. 2. Skolebestyrelsen består af 9, 12 eller 15 medlemmer.

Stk. 3. Formanden for skolebestyrelsen udpeges blandt forældrerepræsentanterne.

Stk. 4. Skolens leder er bestyrelsens sekretær og deltager i bestyrelsens møder uden stemmeret.

Stk. 5. Forældrerepræsentanternes valgperiode er 4 år. De øvrige medlemmers valgperiode er 1 år. Personer, der er ansat ved skolen, kan ikke være forældrevalgte medlemmer af skolebestyrelsen.

Stk. 6. Undervisnings- og forskningsministeren udarbejder retningslinjer for, hvornår elever på grund af manglende myndighed ikke kan have stemmeret.«

Af *undervisnings- og forskningsministeren*, tiltrådt af et *flertal* (udvalget med undtagelse af SF og CD):

6) I den under nr. 20 foreslåede § 39 c affattes stk. 1, nr. 1, således:

»1) 5 eller 7 repræsentanter for forældrene valgt af og blandt personer, der har forældremyndigheden over børn, der er indskrevet i skolen, jf. dog § 39 d, stk. 1. Antallet af forældrerepræsentanter skal være 7, hvis medarbejderrepræsentanterne tillægges stemmeret. Antallet af forældrerepræsentanter skal ligeledes være 7, hvis skolen omfatter en specialklasserække, og forældrerepræsentation for denne skal udgøre mindst 1.«

Af et *mindretal* (SF):

7) I den under nr. 20 foreslåede § 39 f udgår stk. 2.

8) Den under nr. 20 foreslåede § 39 g affattes således:

»§ 39 g. Ved hver skole dannes et lærerråd. Rådet består af alle medarbejdere, der varetager undervisningsmæssige og pædagogiske opgaver på skolen. Undervisnings- og forskningsministeren udformer nærmere retningslinjer for lærerrådets opgaver og funktioner. Lærerrådet konstituerer sig selv.

Stk. 2. Ved hver skole danner eleverne et elevråd.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen opretter et fælles rådgivende organ for kommunens skolevæsen.«

Bemærkninger

Til nr. 1

Ændringsforslaget indebærer, at ministeren forpligtes til at udsende læseplaner, og at læseplanerne er bindende for skolerne.

Til nr. 2

Ændringsforslaget er redaktionelt.

Til nr. 3, 5, 7 og 8

Ændringsforslagene indebærer en ligelig repræsentation af elever, forældre og ansatte.

Bestyrelsens størrelse afhænger af skolens størrelse og af, hvor mange antal »særlige forældregrupper« der findes på skolen. Ændringsforslaget (nr. 8) om, at kommunalbestyrelsen opretter et fællesrådgivende organ for kommunens skolevæsen, indebærer, at kommunalbestyrelsen skal oprette et sådant organ, som bl.a. diskuterer skolens overordnede og fremtidige skolepolitik. Endelig indebærer ændringsforslaget, at der ved hver skole dannes et lærerråd med ret til at konstituere sig selv og at vælge egen formand.

Til nr. 4

Hvis skolen omfatter en specialklasserække, skal skolebestyrelsen mindst omfatte en forældrerepræsentant, der repræsenterer forældre til elever i specialklasserækken. Det vil efter udtalelse fra skolebestyrelsen kunne bestemmes, at f.eks. forældre til børn, der modtager specialundervisning i andre organisationsformer end specialklasserækker, er med til at udpege den/de nævnte repræsentant/er.

Til nr. 6

Hensigten med ændringsforslaget er at undgå, at det samlede antal deltagere i skolebestyrelsens møder bliver u hensigtsmæssigt stort. Afgørelsen af, om der skal være 5 eller 7 forældrerepræsentanter i skolebestyrelsen, træffes som hovedregel af kommunalbestyrelsen under hensyntagen til skolens elevtal, klassetal, skole-distrikts geografiske udstrækning og lignende forhold. Hvis det besluttes at tillægge medarbejderrepræsentanterne stemmeret, skal antallet af forældrerepræsentanter under alle omstændigheder være 7.

Antallet af forældrerepræsentanter skal ligeledes være 7, hvis der på skolen findes en specialklasserække.

Undervisnings- og forskningsministeren kan med hjemmel i § 39 d, stk. 1, fastsætte bestemmelser om kredsen af valgbare og stemmeberetigede ved valg af forældrerepræsentanter.

Elevrådet udpeger elevrepræsentanterne til skolebestyrelsen. Hvis eleverne i stedet for at oprette et elevråd danner en elevforsamling el-

ler lignende, udpeger denne elevrepræsentanterne.

trådt af et *flertal* (udvalget med undtagelse af CD):

Ændringsforslag

til

II. Forslag til lov om ændring af lov om styrelsen af kommunernes skolevæsen og af virksomhed efter lov om fritidsundervisning m.v.

(Ophævelse af reglerne om styrelse af kommunernes folkeskoler)

Af undervisnings- og forskningsministeren, til-

Til § 1

1) I den under nr. 41 foreslåede affattelse af § 57, stk. 1, indsættes før »amtskommunal« ordene: »kommunal eller«.

Bemærkninger

Til nr. 1

Ændringsforslaget er redaktionelt.

Eva Møller (KF) fmd. Kirkegaard (KF) Merete Aarup (KF) Inge Dahl-Sørensen (V)

Anna Lise Vesterby (V) Pia Dahl (FP) Marianne Jelved (RV) Bente Juncker (CD) nfm.

Lysholm Christensen (KRF) Jytte Andersen (S) Helle Degn (S) Pernille Forchhammer (S)

Anna-Marie Hansen (S) Frank Jensen (S) Lone Møller (S) Aage Frandsen (SF)

Hanne Thanning Jacobsen (SF)